

## האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

אני עצמי ואנוכי: סלפי ונרקיסים - 5502

תאריך עדכון אחרון 17-08-2018

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: תולדות האמנות

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר גל ונטורה

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: [gal.ventura@mail.huji.ac.il](mailto:gal.ventura@mail.huji.ac.il)

שעות קבלה של רכז הקורס: ימי ראשון ושני, בתאום מראש

מורי הקורס:

### תאור כללי של הקורס:

ברבע הראשון של המאה ה-16, שלח האמן הגרמני אלברכט דירר דיוקן עצמי בעירום לרופאו, בו שהוא מצביע בידו על אזור בגופו המוקף בעיגול, ומוסיף: "שם, במקום בו ממוקם העיגול הצהוב, עליו אני מצביע, כואב לי". ב-2015, כחמש מאות שנים מאוחר יותר הוציאה לאור קים קרדשיאן את הספר האיכוניות הסלבריטאיות מאחת נראו לא שמעולם אישיות תמונות" ההוצאה לדברי, הכולל, *Selfish*, והמוכרות בעולם". שם הספר מבוסס על המונח *selfie*, אשר נבחר ב-2012 למילת השנה, כביטוי לשילוב בין מצלמות המצויות בטלפונים סלולריים, ובין ההתפתחות המואצת של הרשתות החברתיות במאה ה-21, בהן מועלים מאות אלפי דיוקנאות עצמיים מדי יום. קורס זה מתמקד בנושא הסלפי, שממזג בין היוצר, הדימוי והצופה, שמתלכדים לדימוי אחד: 'אני' שנעשה 'אתה' ובתהליך של הזרה הופך ל'הוא'. האם הסלפי מהווה פיתוח של מסורת הדיוקן העצמי, או שמא מדובר בדימוי יחודי שמאפיין את המאה ה-21? לשם הבנת מורכבותו של הסלפי, ומשמעויותיו התרבותיות, החברתיות, המעמדיות והמגדריות, נדון בסוגיות תיאורטיות הנוגעות ב"פרצופיות", דומות, טיפוסיות מול אינדיבידואליזם, נרקיסיזם, ומשטור חברתי באמצעות הדיוקן. בתוך כך, באמצעות בחינת יחודו של הדיוקן הצילומי ונזילותה של הזהות בעידן המודרני, נבחן את השוני והדמיון בין מסורת הדיוקן העצמי ובין פריחתו העצומה של הסלפי בימינו אנו.

### מטרות הקורס:

מטרת הקורס לעודד דיון ושיח רב-תחומי בנוגע לסוגיות באמנות הדיוקן העצמי, תוך פיתוח מיומנות של שיח ביקורתי ואנליטי ביחס לדימויים חזותיים ולטקסטים כתובים מתחומי ידע נרחבים.

### תוצרי למידה

#### בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- בתום הקורס נפתח היכרות והבנה של היבטים תרבותיים, היסטוריים ופוליטיים הקשורים לסוגיית הדיוקן העצמי באמנות החזותית.
- נלמד כיצד ליישם תיאוריות ומתודולוגיות מתחום תולדות האמנות ולימודי תרבות חזותית, תוך הבנת אופי הדיסציפלינה ומקורותיה התיאורטיים, באמצעות כתיבת עבודת סמינר

### דרישות נוכחות (%) :

100

### שיטת ההוראה בקורס: הרצאות ודיון קבוצתי פעיל

### רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

שיעור 1: הקדמה

שיעור 2: ההיסטוריה של הדיוקן

שיעור 3: ההיסטוריה של הדיוקן העצמי: הדיוקן והמוות

שיעורים 4-6. דומות, טיפוסיות ואינדיבידואלים: אמת אמנותית מול אמת אופטית

שיעורים 7-8. פרצופיות: דיוקן ומסכה, תאטרון העצמי  
 שיעור 9: הדיוקן הצילומי והארכיב: אינדיבידואליזם, משטור ומשמוע חברתי  
 שיעור 10: מדיוקן עצמי לסלפי  
 שיעור 11: סלפי ונרקסיזם  
 שיעורים 12-13: זהויות נזילות: מגדר ומיניות  
 שיעור 14: הטוב, הרע והמכוער

#### חומר חובה לקריאה:

- בארת, רולאן, מחשבות על הצילום, תרגום: דוד ניב (ירושלים: כתר, 1988), 67-74.
- Gombrich, Ernst. "The Mask and the Face, The perception of physiognomic likeness in life and art" in Gombrich, Ernst H., Julian Hochberg and Max Black (eds.), *Art Perception and Reality* (Baltimore: Johns Hopkins, 1972), 1-46.
- Woodall, Joanna, "Introduction: Facing the Subject," in Woodall, Joanna (ed.), *Portraiture: Facing the Subject* (Manchester: Manchester University Press), 1-17.
- בודלר, שארל, "הדיוקן", צייר החיים המודרניים: מבחר כתבים אסתטיים, תרגום: מיכה פרנקל ואבי כץ (תל-אביב: ספרית פועלים, 2003), 93-97.
- גומברייך, ארנסט, סוס עץ או שורשי הצורה האמנותית, תרגום: ברוריה בן ברוך (תל-אביב, 1983), 47-19. N 66 G631
- Fernandez-Dols Jose Miguel and Maria-Angeles Ruiz-Belda, "Spontaneous Facial Behavior During Intense Emotional Episodes: Artistic Truth and Optical Truth," in Russell, James A. and Jose Miguel Fernandez-Dols (eds.), *The Psychology of Facial Expression* (Cambridge: Cambridge University Press, 1997), 255-274.
- Sebeok, Thomas A., "Charles Sanders Peirce's Concept of the Sign," in Cobley, Paul (ed.), *The Routledge Companion to Semiotics and Linguistics* (London: Routledge, 2001), 28-39.
- פישר, מתי, "פנים: המודל הנעלם של הדיוקן והמסכה בעת העתיקה", מותר 9 (2002), 9-22.
- Loh, Maria H., "Renaissance Faciality," *Oxford Art Journal* 32, no. 3 (2009): 341-363.
- Richter, Gerhard, "A Portrait of Non-Identity," *Monatshefte* 94, no. 1 (Spring, 2002): 1-9.
- רוזנברג, יעקב, "המונחים 'פנים' ו'אינסופי' במשנתו של עמנואל לוינס והשלכותיהם על החינוך בעידן הבתר-מודרני", מתוך גליק, שמוליק (עורך), זכר דבר לעבדך (ירושלים: אוניברסיטת בר אילן, תשס"ז), 145-157.
- Deleuze, Gilles and Félix Guattari, "Year Zero: Faciality," in *A Thousand Plateaus* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1987): 167-190.
- Wilson, Dawn M., "Facing the Camera: Self-portraits of Photographers as Artists," *The Journal of Aesthetics and Art Criticism* 70, no. 1 (Winter, 2012): 55-66.
- Gage, John, "Photographic Likeness," in Woodall, Joanna (ed.), *Portraiture: Facing the Subject* (Manchester: Manchester University Press), 1-17.
- Sekula, Allan, "The Body and the Archive," *October* 39 (Winter, 1986), 3-64.
- Wallis, Brian, "Black Bodies, White Science: Louis Agassiz's Slave Daguerreotypes," *American Art* 9, no. 2 (Summer, 1995): 38-61.
- Cardinal, Roger, "Nadar and the Photographic Portrait in Nineteenth-Century France," In Clarke Graham (ed.), *The Portrait in Photography* (London: Reaktion

---

Books, 1992), 6-24.

- Wallis, Brian, "Black Bodies, White Science: Louis Agassiz's Slave Daguerreotypes," *American Art* 9, no. 2 (Summer, 1995): 38-61.
- אובידיוס, אהבות ומטמורפוזות ברומא (תל-אביב: ירון גולן, 1988), 354-351.
- Crozier, W. Ray and Paul Greenhalgh, "Self-Portraits as Presentations of Self," *Leonardo* 21, no. 1 (1988): 29-33.
- Rosalind Krauss, "Video: The Aesthetics of Narcissism," *October*, Vol. 1. (Spring, 1976), pp. 50-64
- Jacques Lacan, "The Mirror Stage as Formative of the Function of the I as Revealed in Psychoanalytic Experience," (trans. Alan Sheridan), in Dan Latimer (ed.), *Contemporary Critical Theory* (Orlando: Harcourt Brace Jovanovich, 1989), 502-509.
- Kenneth N. Levy, William D. Ellison, Joseph S. Reynoso, "A Historical Review of Narcissism and Narcissistic Personality," In Keith W. Campbell and Miller D. Joshua (eds.), *The Handbook of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder: Theoretical Approaches, Empirical Findings, and Treatments* (Hoboken, N.J.: John Wiley & Sons, 2011), 3-13.
- • Knafo, Danielle, "Introduction: By Herself," In *Her Own Image: Women's Self Representation in twentieth-Century Art* (Madison: Fairleigh Dickinson University Press), 15-23.
- Welby-Everard, Miranda, "Imaging the Actor: The Theatre of Claude Cahun," *Oxford Art Journal* 29, no. 1 (2006): 3-24.
- • Knafo, Danielle, "Claude Cahun: The Third Sex," In *Her Own Image: Women's Self Representation in twentieth-Century Art* (Madison: Fairleigh Dickinson University Press), 37-57.
- Auricchio, Laura, "Self-Promotion in Adélaïde Labille-Guiard's 1785 'Self-Portrait with Two Students'," *The Art Bulletin* 89, no. 1 (March, 2007): 45-62.
- Amano, Tarō. "Can Yasumasa Morimura Save Humanity?," in Morimura Yasumasa, *The sickness unto Beauty: Self-Portrait as Actress*, exh. cat. (Yokohama: Yokohama Museum of Art, 1996), 145-152.
- Chino, Kaori, "A Man Pretending to Be a Woman: On Yasumasa Morimura's *Actresses*," ?, in Morimura Yasumasa, *The sickness unto Beauty: Self-Portrait as Actress*, exh. cat. (Yokohama: Yokohama Museum of Art, 1996), 2-7.
- Bryson, Norman, "Moromura: 3 Readings," ?, in Morimura Yasumasa, *The sickness unto Beauty: Self-Portrait as Actress*, exh. cat. (Yokohama: Yokohama Museum of Art, 1996), 1-7.
- Rosenthal, Angela, "She's Got the Look! Eighteenth Century Female Portrait painters and the Psychology of a Potentially 'Dangerous Employment'," in Woodall, Joanna (ed.), *Portraiture: Facing the Subject* (Manchester: Manchester University Press), 137-163.
- McIver, Katherine A., "Lavinia Fontana's 'Self-Portrait Making Music'," *Woman's Art Journal* 19, no. 1 (Spring - Summer, 1998): 3-8.
- Meagher, Michelle, "Jenny Saville and a Feminist Aesthetics of Disgust," *Hypatia* 18, no. 4 (Autumn - Winter, 2003): 23-41.
- Blackshaw, Gemma, "The Pathological Body: Modernist Strategising in Egon Schiele's Self-Portraiture," *Oxford Art Journal* 30, no. 3 (2007): 377-401.
- Berman, Patricia G., "Edvard Munch's Self-Portrait with Cigarette: Smoking and

- the Bohemian Persona," *The Art Bulletin* 75, no. 4 (December, 1993): 627-646.
- Barnes, Bernadine, "Skin, Bones, and Dust: Self-Portraits in Michelangelo's 'Last Judgment'," *The Sixteenth Century Journal* 35, no. 4 (Winter, 2004): 969-986.

#### חומר לקריאה נוספת:

- בן צבי, טל ויעל לרר. דיוקן עצמי - אמנות נשים פלסטינית (תל אביב, 2001).
- גורדון, אירנה. דיו-איקון ; תערוכת דיוקנאות, קטלוג תערוכה (ירושלים, סדנת ההדפס, 2001).
- גרינפילד-סנדרס, טימותי. תצלומי דיוקנאות, קטלוג תערוכה (תל-אביב, מוזיאון תל-אביב לאמנות, 2005).
- הלר, סורין. תעודת זהות - דיוקן עצמי כתעודת זהות, קטלוג תערוכה (תל-אביב: אגודת הציירים והפסלים, 1991).
- כהנא, ורדי. פורטרט ישראלי (תל אביב, 2006).
- מאור, חיים, "שמי הוא קין," דיוקנאות קין: יצוגים של "אחרים" באמנות העכשווית בישראל, קטלוג תערוכה (אוניברסיטת בן גוריון בנגב, 2012), 9-18.
- עומר, מרדכי. עופר ללוש, דיוקן עצמי, 1977-2001 (קטלוג תערוכה). תל-אביב, מוזיאון תל אביב לאמנות, 2001.
- רון, משה (עורך). שבעה סיפורי דיוקן. ישראל, 2001.
- שטיינלאוף, ורדה. דיוקן ראשון (קטלוג תערוכה). תל-אביב, מוזיאון תל אביב לאמנות, 2003.
- תמיר, טלי. יוחנן סימון : דיוקן כפול (קטלוג תערוכה). תל אביב, מוזיאון תל-אביב לאמנות, 2001.
- Alarco, Paloma, *The mirror & the Mask: Portraiture in the Age of Picasso*. New Haven, 2007.
- Ammann, Jean-Christophe and al. *Lucian Freud: Naked Portraits*. Ostfildern, 2001.
- Armstrong, Carol, "Reflections on the Mirror: Painting, Photography, and the Self Portraits of Edgar Degas," *Representations* 22 (Spring, 1988): 108-141.
- Bailey, Colin B. *Renoir's Portraits - Impressions of an Age* (exhibition catalogue). Ottawa, National Gallery of Canada, 27 June - 14 September 1997.
- Bajou, Valérie. *Eugène Carrière, 1849-1906 : Portrait intimiste*. Lausanne, 1999.
- Bauman, Felix and Marianne Karabelnik (eds.). *Degas Portraits* (exhibition catalogue). Zurich, Kunsthau, 2 December 1994 - 5 March 1995.
- Berger, Harry. *Manhood, Marriage, and Mischief: Rembrandt's 'Night watch' and Other Dutch Group Portraits*. New York, 2007.
- Blackshaw, Gemma, "The Pathological Body: Modernist Strategising in Egon Schiele's Self-Portraiture," *Oxford Art Journal* 30, no. 3 (2007): 377-401.
- Boggs, Jean Sutherland. *Portraits by Degas*. Berkeley, 1962.
- Bond, Anthony and Joanna Woodall. *Self Portrait: Renaissance to Contemporary*. London, 2005.
- Borchert, Till-Holger. *Memling and the Art of Portraiture*. London, 2005.
- Brilliant, David. *Portraiture*. Cambridge, 1991.
- Brown, Katherine. *The Painter's Reflection: Self-Portraiture in Renaissance Venice, 1458-1625*. Firenze 2000.

- 
- Brown, Marilyn R. "Manet's Old Musician, Portrait of a Gypsy and Naturalist Allegory," *Studies in the History of Art*, vol. 8, 1978, pp. 77-87.
- Burroughs, Louise, "A Portrait of Ingres as a Young Man," *The Metropolitan Museum of Art Bulletin* 19, no. 1 (Summer, 1960): 1-7.
- Canar, Burcu, "Deleuze and the Face," *Lingua ac Communitas* 21 (2011): 33-52.
- Crozier, W. Ray and Paul Greenhalgh, "Self-Portraits as Presentations of Self," *Leonardo* 21, no. 1 (1988): 29-33.
- Dickey, Stephanie S. *Rembrandt Face to Face*. Indianapolis, 2006.
- Daguerre, Louis Jacques Mande, "Daguerreotype", in Trachtenberg, Alan (ed.), *Classic Essays on Photography* (New Haven: Leete's Island Books, 1980 [1839]), 11-14.
- Dillon, Sheila. *Ancient Greek Portrait Sculpture: Contexts, Subjects, and Styles*. New York, 2006.
- Dorn, Ronald. *Van Gogh Face to Face: The Portraits*. London, 2000.
- Edelsztein, Sergio (curator). *Guy Ben-Ner, Self-Portrait as a Family Man (the Israeli Pavilion at the 51st Venice Biennale, June 2005)*. Tel Aviv, 2005.
- Elderfield, John, "The Self-Portrait Drawings of Armando Reverón," *Master Drawings* 40, no. 1 (Spring, 2002): 24-42.
- Egerton, Judy, "Joseph Wright of Derby: 'Self-Portrait in a Fur Cap'," *Art Institute of Chicago Museum Studies* 18, no. 2 (1992): 112-123, 183-184.
- Ewing, William A., and Nathalie Herschdorfer. *Face: The New Photographic Portrait*. London, 2006.
- Gallop, Jane, "Lacan's 'Mirror Stage': Where to Begin," *SubStance* 37-38 (1982/1983): 118-128.
- Gibson, Robin. *Painting the Century: 101 Portrait Masterpieces, 1900-2000* (exhibition catalogue). London, National Portrait Gallery, 2000.
- Goffman, Erving. *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity* (London: Penguin Books, 1990).
- Goffman, Erving. *The Presentation of Self in Everyday Life* (London: Penguin Books, 1990).
- Grove, Nancy. *Magical Mixtures: Marisol Portrait Sculpture*, exh. cat. (Washington D.C National Portrait Gallery, April-August 1991).
- Higonnet, Anne, "Self-Portrait as a Museum," *Anthropology and Aesthetics* 52 (Autumn, 2007): 198-211.
- Hoffmann, Edith, "Courbet Self-Portraits in Paris," *The Burlington Magazine* 115, no. 841 (April, 1973): 264-267.
- Jensen, Ann Adams. *Public Faces and Private Identities in Seventeenth Century Holland: Portraiture and the Production of Community* (Santa Barbara, 2006).
- Jensen, Margaret Robin. *Face to Face: Portraits of the Divine in Early Christianity* (Minneapolis, 2004).
- Kirwin, Liza, and Joan Lord. *Artists in their Studios: Images from the Smithsonian's Archives of American Art* (New York, 2007).
- Klein, John. *Matisse Portraits* (New Haven, 2001).
- Le Dernier portrait*, exh. cat. (Paris: Musée d'Orsay, 2002).
- McIver, Katherine A., "Lavinia Fontana's 'Self-Portrait Making Music'," *Woman's Art Journal* 19, no. 1 (Spring - Summer, 1998): 3-8.

- McPherson, Heather. *The Modern Portrait in Nineteenth Century France* (Cambridge: Cambridge University Press, 2001).  
*Modern Portraits: The Self & Others*, exh. cat. (New York: Columbia University, 1976).
- Montfort, Catherine R., "Self-Portraits, Portraits of Self: Adélaïde Labille-Guiard and Elisabeth Vigée Lebrun, Women Artists of the Eighteenth Century," *Pacific Coast Philology* 40, no. 1 (2005): 1-18.
- Morphet, Richard (ed.). *R.B. Kitaj: A Retrospective*, exh. cat. (London: Tate Gallery, 1994).
- Nairne, Sandy, and Sarah Howgate. *The Portrait Now* (New Haven, 2006).
- Nancy, Jean-Luc. *Le regard du portrait* (Paris, 2000).
- Natter, Tobias G. *Oskar Kokoschka: Early Portraits from Vienna and Berlin, 1909-1914*, exh. cat. (New York, Neue Galerie, 2000).
- Nochlin, Linda. "Gustave Courbet's Meeting: A Portrait of the Artist as a Wandering Jew," *Art Bulletin* 49 (1967): 209-222.
- Penrose, Ronald. *Portrait of Picasso* (New York, 1957).
- Peirce, Charles Sanders, "What is a Sign?", 1894.
- Portraits de femmes, la femme dans la peinture au XIXème siècle*, exh. cat. (Musée des Beaux Arts de Carcassonne, 2000).
- Posèq, Avigdor. "Five Allegorical Self-Portraits of Igaël Tumarkin," *Jewish Art* 12-13 (1986/1987): 320-334.
- Prideaux, Sue. *Edvard Munch: Behind the Scream* (New Haven, 2005).
- Rainbird, Sean (ed.). *Max Beckmann* (London, 2003).
- Rewald, Sabine. *Glitter and Doom: German Portraits From the 1920s*, exh. cat. (New York: The Metropolitan Museum of art, 2006).
- Rideal, Liz. *Mirror Mirror: Self-Portraits by Women Artist*, exh. cat. (London: National Portrait Gallery, 2001).
- Silverman, Hugh J., "Cézanne's Mirror Stage," *The Journal of Aesthetics and Art Criticism* 40, no. 4 (Summer, 1982): 369-379.
- Soussloff, Catherine M. *The Subject in Art: Portraiture and the Birth of the Modern* (Durham, 2006).
- Springer, Peter. *Hand and Head: Ernst Ludwig Kirchner's Self-portrait as Soldier* (Berkeley, 2002).
- Steiner, Wendy. "The Semiotics of a Genre, Portraiture in Literature and Paintig," *Semiotica* 21 (1977): 110-119.
- Talbot, William Henry Fox, "A Brief Historical Sketch of the Invention of the Invention of the Art," in Trachtenberg, Alan (ed.), *Classic Essays on Photography* (New Haven: Leete's Island Books, 1980 [1844]), 27-36.
- Wilson, Dawn M., "Facing the Camera: Self-portraits of Photographers as Artists," *The Journal of Aesthetics and Art Criticism* 70, no. 1 (Winter 2012): 55-66.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :  
 מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %  
 הרצאה 0 %

---

השתתפות 0 %  
הגשת עבודה 90 %  
הגשת תרגילים 10 %  
הגשת דו"חות 0 %  
פרויקט מחקר 0 %  
בחנים 0 %  
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: